

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Директорат дошкільної, шкільної, позашкільної та інклюзивної освіти

пр-кт Берестейський, 10, м. Київ, 01135, тел.(044)481-47-69, факс (044)481-32-87, e-mail: dps@mon.gov.ua

---

Департаментам (управлінням)
освіти і науки обласних, Київської
міської військових адміністрацій

Про методичні рекомендації щодо організації
літнього відпочинку дітей у 2023 році

Директорат дошкільної, шкільної, позашкільної та інклюзивної освіти Міністерства освіти і науки України надсилає для використання в роботі методичні рекомендації щодо організації літнього відпочинку дітей у 2023 році. Особливу увагу просимо звернути на створення безпекових умов при впровадненні заходів.

Додаток: зазначене на 5 арк.

Генеральний директор

Олег ЄРЕСЬКО

Вадим Овчаренко, (044) 4813251

МОН № 4/1797-23 від 31.05.2023

Підписав: Єресько Олег Вікторович

Сертифікат: 58E2D9E7F900307B04000000C7693300A9EC9B00

Дійсний: з 25.11.2021 13:21:11 по 25.11.2023 13:21:11

Методичні рекомендації щодо організації літнього відпочинку дітей у 2023 році

Повномасштабна загарбницька війна росії проти України стала стресом для всіх українців. За таких умов істотно зростає роль педагогічної підтримки учасників освітнього процесу. Вагомого значення набуває створення комфортного середовища для здобувачів освіти у закладах позашкільної освіти та організація літніх таборів, діяльність яких спрямована на організацію змістовного дозвілля, відпочинку і оздоровлення дітей.

Під час організації літнього відпочинку дітей важливим є дотримання вимог з охорони праці та безпеки життєдіяльності, протипожежних правил, проведення профілактичної роботи щодо запобігання травматизму, проведення заходів щодо попередження отруень, профілактики шлунково-кишкових захворювань, дотримання вимог санітарного законодавства та протиепідемічних заходів.

Діти, які прямують до дитячих закладів оздоровлення та відпочинку, обов'язково та своєчасно мають пройти медичний огляд та отримати медичну довідку встановленого зразка.

Важливо вжити всіх необхідних заходів до початку проведення оздоровчої літньої кампанії. Дитячі заклади оздоровлення та відпочинку мають забезпечити усі належні умови з безпеки життєдіяльності дітей, зокрема, під час повітряної тривоги (наявність бомбосховищ, обладнаних під укриття підвалів, евакуаційного транспорту) відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 07 квітня 2023 р. № 301-р «Про схвалення Концепції безпеки закладів освіти», рекомендацій Державної служби України з надзвичайних ситуацій щодо організації укриття в об'єктах фонду захисних споруд цивільного захисту персоналу та дітей (учнів, студентів) закладів освіти (додаток до листа ДСНС від 14.06.2022 № 03-1870/162-2) та рекомендацій Державної служби якості освіти «Безпечне освітнє середовище: нові виміри безпеки».

Потрібно забезпечити контроль за дотриманням правопорядку, правил техніки безпеки під час оздоровлення та відпочинку дітей.

При формуванні педагогічного колективу необхідно приділяти особливу увагу відповідності кваліфікації кадрів та організації навчання педагогічних працівників, яких залучатимуть до роботи у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку.

Оскільки пришкільний табір є оздоровчим закладом, головною метою якого є забезпечення оздоровлення та змістовного дозвілля дітей, виховна робота має органічно поєднувати оздоровлення, змістовний відпочинок, працю, спорт, пізнавальну, естетичну та екологічну діяльність тощо. Важливо забезпечити розвиток інтересів та здібностей дітей, формування навичок здорового способу життя, дотримання санітарно-гігієнічних норм відповідно до державних соціальних стандартів оздоровлення та відпочинку. Потрібно надати дітям

педагогічний захист і підтримку у їхньому індивідуальному саморозвитку, забезпечити їхню безпеку.

Виховна робота має сприяти фізичному, творчому, духовному та інтелектуальному розвитку дітей через організацію культурного та змістовного дозвілля. Вона має бути спрямована на формування комунікативної компетентності та створення в таборі відносин співпраці та співтворчості; виховання шанобливого ставлення до історії, культурної спадщини та природи рідного краю; формування соціальної компетентності та залучення дітей до соціального досвіду; формування громадянської компетентності та залучення до колективної та індивідуальної діяльності; прищеплення поваги до праці та трудової діяльності; пропагування здорового способу життя та занять спортом; протидію булінгу.

Зміст виховної роботи у пришкольному таборі визначає статут, побудований за принципами ініціативи та самодіяльності дітей, демократичного підходу та гуманізації, розвитку українських культурно-історичних звичаїв та традицій, патріотичної та національної свідомості; пріоритетності загальнолюдських ціннісних орієнтирів; формування ціннісного ставлення особистості до себе, до суспільства і держави, природи, праці, культури та мистецтва, сім'ї, родини, людей; утвердження української національної та громадянської ідентичності.

Форми роботи літніх таборів зумовлені напрямами позашкільної освіти: мовні табори, а також профільні та тематичні табірні зміни із залученням висококваліфікованих спеціалістів у галузі освіти, науки, культури, спорту, діячів мистецтв тощо стають дедалі поширенішими.

Діти під час оздоровлення та відпочинку беруть активну участь у заходах національно-патріотичного та культурно-мистецького спрямування; у заходах з еколого-натуралістичного, науково-технічного, художньо-естетичного, туристсько-краєзнавчого та дослідницько-експериментального напрямів позашкільної освіти; концертах, виставах, театралізованих і культурологічних заходах, спортивних змаганнях; маршрутах туристичних поїздок, подорожей, походів.

Важливо залучати до співпраці дитячі, молодіжні та жіночі громадські організації, благодійні фонди, міжнародні організації.

Наразі національно-патріотичне виховання дітей та учнівської молоді є важливою складовою змісту роботи закладів освіти. З метою посилення національно-патріотичного виховання дітей та молоді пропонуємо проводити відповідні тематичні просвітницькі заходи із залученням до обговорення нагальних питань з патріотичного виховання молоді ветеранів війни, волонтерів, лідерів та активістів громадських організацій та акцентувати увагу на важливості інформаційної гігієни і дотриманні правил безпечного користування інтернет-ресурсами. Під час проведення заходів доцільним є використання інтерактивних технологій: перегляд відеоматеріалів, віртуальних мап, віртуальних екскурсій та виставок; мотивувальних відеороликів, участь у акціях, флешмобах, конкурсах тощо.

Під час роботи із дітьми важливі як профілактичні, так й індивідуально зорієнтовані заходи. Дітям, які переживають стрес, потрібно надати першу психологічну допомогу (це може робити не лише практичний психолог).

Навички та техніки першої психологічної допомоги та емоційної підтримки можна опанувати на курсі підвищення кваліфікації для освітян «Перша психологічна допомога учасникам освітнього процесу під час та після завершення воєнних дій», створеного Міністерством освіти і науки України спільно з Державною науковою установою «Інститут модернізації змісту освіти», за покликанням <https://hryoutest.in.ua/courses/programa-pidvishchennya-kvalifikacii-psihologichnoji-pidtrimki-dlya-osvityan-ta-batkiv>

Основне для дитини, яка перебуває в стресовому стані, – наявність поряд дорослих, які в ресурсі та зможуть надати першу психологічну допомогу (батьків, педагогів тощо). За необхідності надання допомоги потрібно оцінити свої можливості, та, за потреби, делегувати роботу відповідним фахівцям. Емоційну підтримку може надати кожний, хто є поруч. Однак іноді дитина потребує спеціалізованої медичної, психологічної та соціальної допомоги.

Під час надання першої психологічної допомоги радимо використовувати матеріали, що розміщено на сайті Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти».

Рекомендуємо впровадження психологічних хвилинок у зручний час та слухній нагоді допоможе дитині стати більш спокійною, врівноваженою, а також дасть змогу краще зрозуміти свої почуття. Фахівець має сам визначити, коли і у який час провести психологічну хвилинку. Інформацію можна отримати на сайті (<https://imzo.gov.ua/psyholohichnyj-suprovid-ta-sotsialno-pedahohichna-robot/materialy-dlia-vykorystannia-v-roboti-pid-chas-voiennykh-diy/vpravy-dlia-ditey-ta-pidlitkiv-iaki-perebuvaiut-u-stresoviy-sytuatsii-dlia-zniattia-psykhoemotsiynoho-naprzhennia/>).

Під час проведення пришкільних літніх таборів варто звернути увагу на проблему надолуження втрат у навчанні в учасників освітнього процесу, спричинених навчанням в умовах пандемії на Covid 19 та під час воєнного стану в Україні. При цьому пропонуємо організувати роботу пришкільних таборів із визначенням втрат у навчанні здобувачів освіти із застосуванням диференційованого підходу до різних категорій здобувачів освіти.

Серед механізмів, які можна розглядати як потенційні інструменти для подолання втрат у навчанні в учнів під час проведення літніх таборів можна виділити такі:

- проведення індивідуальних та групових консультацій з певних предметів;
- використання гейміфікованих цифрових освітніх ресурсів;
- використання платформ репетиторства чи/або тьюторингу.

Особливу увагу треба звернути на організацію відпочинку та оздоровлення дітей з ООП з метою забезпечення доступності та якості послуг щодо створення безпечних та комфортних умов перебування дітей у відповідних закладах,

здійснення заходів, які потребують особливих умов для оздоровлення дітей, які потребують соціальної підтримки: діти-сироти; діти, позбавлені батьківського піклування; діти з особливими освітніми потребами, діти переселенців; діти, які відчули на собі прояви булінгу. Доцільно проводити бесіди на такі теми: «Конфлікт та шляхи його вирішення», «Єдність прав і обов'язків», «Насильство серед нас» (бажано із запрошенням працівників поліції), «Посієш вчинок – виросте звичка» та конкурси малюнків на відповідні теми, наприклад: «Мое право на життя» тощо.

Рекомендуємо проводити зустрічі, семінари та лекції з підлітками, схильними до правопорушень, напередодні відкриття оздоровчого сезону та під час оздоровчої кампанії в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку.

Виховні заходи мають поєднувати різноманітні види та форми виховної діяльності.

Організація виховної діяльності табору також може бути побудована на основі сюжетно-рольової гри (наприклад, «Морська флотилія», «Космічна подорож», «Країна казок» тощо), сюжетної лінії відомої та цікавої для більшості дітей книжки, сюжетних днів (День знайомств, День ігор, День рекордів, День зірок, День художників, День туризму тощо). На початку табірної зміни можна змотивувати дітей на активну участь у заходах (за перемогу діти та загін отримують певні знаки заохочення: зірочки, сонечка, квіточки, більша кількість яких буде гарантувати відповідне нагородження на лінійці закриття зміни).

Під час планування виховних заходів рекомендуємо врахувати визначні дати і свята, що припадають на період табірної зміни (наприклад, червень):

- 01.06 – Міжнародний день захисту дітей. День захисту дітей в Україні;
- 04.06 – Міжнародний день безневинних дітей - жертв агресії;
- 05.06 – Всесвітній день охорони навколишнього середовища;
- 06.06 – День журналіста України;
- 08.06 – Всесвітній день океанів;
- 09.06 – Міжнародний день друзів;
- 12.06 – Всесвітній день боротьби з дитячою працею;
- 15.06 – День захисту людей похилого віку;
- 17.06 – Всесвітній день боротьби з опустелюванням і засухою;
- 18.06 – День батька (День тата), День медичного працівника;
- 20.06 – Всесвітній день біженців;
- 22.06 – День Скорботи та вшанування пам'яті жертв війни в Україні;
- 23.06 – Міжнародний Олімпійський день;
- 25.06 – День молодіжних і дитячих громадських організацій України;
- 26.06 – Міжнародний день боротьби проти зловживання наркотиками та їх незаконного обігу, Міжнародний день на підтримку жертв тортур;
- 27.06 – Міжнародний день рибальства;
- 28.06 – День Конституції України.

Оформлення приміщень пришкільного табору створює сприятливу атмосферу для відпочинку та творчості, тому дуже важливо приділити цьому значну увагу.

Якісна організація виховної роботи з дітьми у літній період забезпечує реалізацію принципу безперервності педагогічного процесу майже протягом всього календарного року, оскільки сьогодні дитячий оздоровчий табір є закладом, що не лише створює умови для здійснення оздоровлення і відпочинку дітей, а й реалізує освітню та виховну функції. Основними завданнями діяльності якого є застосування права кожної окремої дитини на корисний відпочинок, загартування, оздоровлення, створення змістовного (розвиваючого) дозвілля, задоволення потреб, інтересів та запитів дітей відповідно до індивідуальних та вікових особливостей.